

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до статті 45 Закону України «Про загальнообов'язкове
державне пенсійне страхування» щодо підвищення розміру пенсій
для осіб з інвалідністю»
(реєстр. № 9389 від 15.06.2023 р.)*

Метою законопроекту є підвищення рівня пенсійного забезпечення осіб з інвалідністю.

Положення законопроекту не суперечать Конституції, законам України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Проектом пропонується внесення змін до частини третьої статті 45 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», відповідно до яких для осіб з інвалідністю під час переведення вперше з пенсії по інвалідності на пенсію за віком необхідно застосовувати середню заробітну плату (дохід), визначену (визначений) частиною другою статті 40 цього самого Закону для призначення пенсії.

За результатами аналізу судової практики слід констатувати, що найбільше помилок при обчисленні розміру пенсії припускаються у розрахунку величини середньої заробітної плати, з якої обчислюється пенсія під час перерахунку її розміру працюючим пенсіонерам, а також під час переходу пенсіонера з одного виду пенсії на інший. Розглянувши законопроект, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Пропозиції та зауваження концептуального характеру.

Право вибору пенсії встановлене відповідно до статті 10 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі – Закон). Як правило, право особи на різні види пенсії виникає не одночасно. Якщо пенсіонер набуває право на інший вид пенсійного забезпечення, то він може перейти з одного виду пенсії на інший. Механізм такого переходу визначений відповідно до статті 45 Закону. Переведення з одного виду пенсії на інший здійснюється з дня подання на підставі документів про страховий стаж, заробітну плату (дохід), інших відомостей, що знаходяться на час переведення у пенсійній справі, а також додаткових документів, отриманих органами Пенсійного фонду.

Варто зазначити, що розмір пенсії по інвалідності визначається у процентному співвідношенні до розміру пенсії за віком, обчисленої відповідно до статей 27, 28 Закону, і залежить від встановленої групи інвалідності. Під час обчислення розміру пенсії по інвалідності до страхового стажу зараховується період з дня встановлення інвалідності до досягнення шістдесятирічного віку (абзац другий частини першої статті 24 Закону). При обчисленні пенсії за віком до страхового стажу відносяться тільки періоди, протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню. Виняток складають: періоди перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням (абзац четвертий частини

першої статті 24 Закону) та випадки, передбачені частиною другою статті 32 Закону. Якщо пенсіонер після призначення пенсії по інвалідності не працював, то розрахунок пенсії за віком здійснюватиметься за матеріалами пенсійної справи, тобто фактично зміниться лише вид пенсії. Таким чином, частина третя статті 45 Закону встановлює додаткові пільги для пенсіонерів, які після призначення пенсії по інвалідності продовжували працювати або періодично працювали та набули не менш як 24 місяці страхового стажу і вперше переходять із пенсії по інвалідності на пенсію за віком. Для обчислення розміру пенсії застосовується середня заробітна плата за три календарні роки, що передують року звернення за пенсією за віком (частина друга статті 40 Закону).

Пропоновані проектом зміни виключають умову про необхідність наявності в особи 24-х місяців страхового стажу, який вона може набути після призначення (попереднього перерахунку) пенсії по інвалідності. Такі зміни звичайно сприятимуть підвищенню розміру пенсійного забезпечення осіб, які після призначення пенсії по інвалідності не здійснювали трудової діяльності взагалі, незалежно від групи інвалідності та строку виплати пенсії по інвалідності. Водночас такий підхід несе ризики збільшення рівня нелегалізованої зайнятості серед осіб з інвалідністю, які здатні працювати. Також звертаємо увагу на відсутність стимулу для збільшення розміру пенсії за віком через те, що середня заробітна плата і так буде перерахована відповідно до загальних правил її обчислення.

Застосування диференційного підходу щодо встановлення умов, передбачених абзацом третім частини третьої статті 45 Закону, більше відповідає принципу соціальної справедливості. Ідеться, наприклад, про врахування ступеня обмеження життєдіяльності осіб з інвалідністю, що дійсно впливає на можливість особи працювати та підлягати загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню.

Врахування наведених зауважень дозволить уникнути таких ризиків ухвалення законопроекту:

- збільшення рівня нелегалізованої зайнятості серед осіб з інвалідністю, які здатні працювати;
- фінансово-економічні, у зв'язку зі змінами показників Державного бюджету України в частині покриття витрат на пенсійне забезпечення.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.